

ps

Zo werd het jubilerende Sloten verzwolgen door grote buurman Amsterdam 24 / *PS-Paasspeurtocht*: de winnaars 26 / Na corona de verloren tijd inhalen? Psychologen vrezen dat we erin doorslaan 28

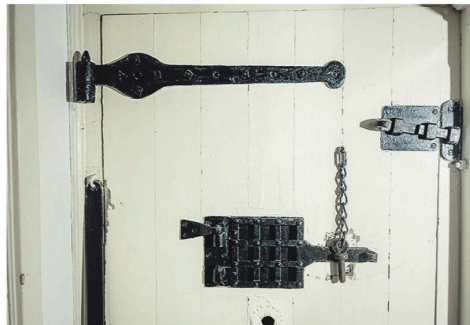
→ Boven:
De oude
Akermolen.

Rechts:
Sloterweg
(tussen de
Anderlechtlaan
en Dittlaar) in
Nieuw-West.

Sloten overgenomen

Sloten, dat een gemeente was vanaf 1816, werd in 1921 geannexeerd door Amsterdam. De stad was al vanaf het laatste kwart van de 19de eeuw aan het uitbreiden, wat ten koste ging van de omliggende gemeenten. In 1877 werd ten westen van de Haarlemmerpoort een deel van Sloten al overgenomen: hier werden de Spaarndammerbuurt en een deel van de Staatsliedenbuurt gebouwd. In 1896 werd nog een stukje van Sloten afgesneden. Op 1 januari 1921 werd de gehele gemeente Sloten opgeheven en bij Amsterdam gevoegd. Hier werden de wijken van Plan West, Bos en Lommer en de Westelijke Tuinsteden gebouwd. De Slotenaren en de laatste burgemeester verzetten zich wel tegen de annexatie, maar naar verluidt speelde wethouder Willem Hendrik de Buijsen een dubieuze rol door als Tweede Kamerlid voor de liberale Economische Bond te beweren dat de bewoners vóór annexatie waren. Sinds 1962 is er een Dorpsraad Sloten-Oud Osdorp, om de vier jaar gekozen door de stemgerechtigde inwoners van het gebied Sloten-Oud Osdorp.

→ Voor- en
celdeur van
het kleinste
politiebureau
van Nederland,
in Sloten.

Onder het tapijt

Wie Sloten zegt, denkt al snel aan het dorp onderaan de A4. Maar een nieuwe fietsroute laat zien dat de voormalige gemeente ooit veel groter was. Wie goed kijkt, vindt her en der restanten.

tekst Marc Kruyswijk, foto's Jakob van Vliet

→ Vlak bij de A10 staat standbeeld De verdwenen boer; de man en vrouw verbeelden dat het hier ooit landelijk was.

j

Je zou zo graag eens een tipje oplichten van het tapijt dat nu over de voormalige gemeente Sloten gedrapeerd ligt. Gewoon om te kijken wat zich onder die jarenvijftig-wooncomplexen bevindt. Wat er te zien is op de plek waar nu de wijk De Aker ligt, de Ring A10 West en zelfs, je zou de voeten niet drooghouden, onder de Sloterplas.

Het antwoord klinkt op het eerste gehoor niet overdreven spannend. Want het overgrote deel van wat nu Nieuw-West heet, was agrarisch gebied tussen 1816 en 1921, de ruime eeuw dat Sloten een heuse gemeente was. Boerderijen zou je tegenkomen her en der. Molens, gemalen en af en toe een herberg. Maar aan de oostelijke kant zou je al veel meer bebouwing treffen: het oude Sloten mag dan hoofdzakelijk het huidige Nieuw-West beslaan, ook een reepje van wat nu stadsdeel West is behoort tot de gemeente die honderd jaar geleden door Amsterdam werd opgeslokt.

Om te beginnen: wie bij Sloten uitsluitend denkt aan die bijna overdreven gemoedelijke dorpskern onder de rook van Badhoevedorp, heeft een te beperkte blik. Ga maar na:

alles wat zich bevindt tussen het IJ (en later het Noordzeekanaal) aan de noordzijde en in het zuiden de Nieuwe Meer, behoorde destijds tot Sloten. Aan de zijkanalen golden de Schinkel en de Kostverlorenkade aan de ene kant en de Ringvaart van de Haarlemmermeer aan de andere kant, als de gemeentegrenzen.

Drastisch veranderd

Het gebied is, hoe kon het ook anders, drastisch veranderd dus. Als over het toenmalige Sloten inderdaad een modern-stedelijk tapijt zou zijn gelegd, zouden daarin slechts op een spaarzaam aantal plekken gaten geprikt zijn: plekken waar het oude Sloten er nog is. Of tenminste overblijfselen daarvan. Historische restanten.

Precies dat zijn de plekken waar je langskomt als je braaf de route volgt die wordt voorgeschreven in een boekje dat onlangs verscheen: *Fietsen door de voormalige gemeente Sloten*. Geschreven door de werkgroep Historie Sloten-Oud Osdorp. Twintig pagina's is de fietsfolder, ruim dertig kilometer de tocht. Ter gelegenheid van het eeuwfeest, als je het zo zou willen noemen, van de annexatie door grote buurman Amsterdam in 1921.

Het is een fijne folder, voor wie interesse heeft in de geschiedenis en niet te beroerd is ten minste een dagdeel in de wielen te zijn. Omdat je perspectief geboden wordt onderweg. Lees de brochure thuis en het is hooguit interessant. Maar trap je onlangs door De Baarsjes, langs NS-station Sloterdijk en de Lutkeveerpolder, doorkruis Osdorp en, jawel, Sloten en de geschiedenis begint te bewegen.

Eerst een heel klein stukje van die geschiedenis, het hoort nu eenmaal bij het genre. Want op de plek waar we rijden – in een bredere cirkel om de Sloterplas had je nauwelijks kunnen rondtrappen zonder zo ongeveer Nieuw-West te verlaten – lag ooit een uitgestrekte veenwildernis

waar slechts een enkeling woonde. Omstreeks het jaar 1000 werd het gebied geleidelijk tot ontwikkeling gebracht en ontstonden de eerste dorpen.

Volgens de schrijvers van de werkgroep werd de eerste vermelding van een kapel te 'Sloten' tussen de jaren 993 en 1049 door monniken opgetekend in een middeleeuws gebedenboek. Sloten is daarmee zo'n twee eeuwen ouder dan Amsterdam. Het oudste Sloten lag mogelijk bij het Slotermeer, sinds ongeveer 1175 ligt het dorp op zijn tegenwoordige plek op zijn terp aan de Sloterweg.

Herberg De Bonte Os

De fietstocht in 2021 begint in wat sommige mensen tegenwoordig al het centrum noemen: het einde van de Overtoren, waar aan de Sloterkade het Aalsmeerder Veehuis staat. Nu met uitzicht op de drukte van de Amstelveenseweg en de brug richting Surinameplein, en oprit van de Ring. Maar vergis je niet: het huis stond hier anno 1634 al toen herberg De Bonte Os er nog in zat. Het bouwseel, dat in keurige staat verkeert, behoorde ooit, de straatnaam verradt het een beetje, tot de gemeente Sloten.

Langs wijken en buurten gaat het, het gaat te ver het allemaal op te lepelen. Van dat wat gebouwd is in de jaren twintig en dertig tot voorbij de Ringweg, waar naadloze woningen, kantoren en sportcomplexen de toon voeren. Vlak bij de A10 passeer je zo'n beeld waar je honderd keer langs kan rijden zonder er acht op te slaan. Maar in het kader van deze fietstocht trekt het ineens je aandacht. *De verdwenen boer*, heet het. De man en vrouw verbeelden dat het hier ooit landelijk was. Totdat de uitdijende stad het gebied verzwoeg. Wat rest van het oude dorp Sloterdijk, ligt achter het bronzen boerenstel. De protestantse Petruskerk steekt overal bovenuit, omringd door graven uit vroeger tijden. Ooit was dit verstilde kronkelweggetje een levendig en druk dorp langs de weg naar Haarlem, nu moet je het weten om het te kunnen zien.

De landelijkheid van de tocht zit 'm vooral in het middelste stuk. Landelijkheid tussen aanhalingstekens: het is in en rond de Tuinen van West weliswaar groen, tegelijk betreft het hier gecultiveerde natuur. Maar toch: sluit je ogen een beetje, tuur tussen je wimpers door en je krijgt een heel klein beetje een beeld van hoe het hier geweest zou kunnen zijn.

Op het Bosch van Drakesteijnpad bijvoorbeeld, dat loopt langs de rand van de Osdorper Binnenpolder-Zuid. Dit is een van de weinige nog overgebleven restanten van het middeleeuwse veenweidelandschap dat zich tot in de jaren vijftig uitstrekte tussen de dorpen Sloterdijk, Osdorp en Sloten. Tegenwoordig is dit een belangrijk gebied voor weidevogels, aldus de schrijvers van de brochure.

Uiteindelijk, hoewel je daarna echt nog wel een kilometer of zes voor de boeg hebt om weer bij het startpunt aan te belanden, rij je binnen in het Sloten zoals we dat nu kennen. Een dorp te midden van een stad. Er is een dorpsplein, er is het kleinste politiebureau van Nederland (waar de fietsfolder te koop is voor drie euro) en er is een banpaal. Dorpsper wordt het niet.

En toch, hoewel de verleiding op de loer ligt: dit mag dan Sloten zijn, het is zeker niet het volledige verhaal van de gemeente die Sloten ooit was. Rij vanaf hier naar Amsterdam en je wordt heen en weer geslingerd tussen rust en hectiek. Dan weer een provinciale weg, A4 en spoor, gevolgd door bedrijventerreinen en plots weer de houtjetouwtenatuur van de Oeverlanden en de weidsheid van De Nieuwe Meer. Dit, en alles wat je tevoren bent gepasseerd, het is allemaal Sloten, in al zijn verscheidenheid.

**Op de plek waar we rijden
lag ooit een uitgestrekte
veenwildernis**